

**S/I SILLERUP MØLLE
MISSION, VISION OG
ORGANISATION**

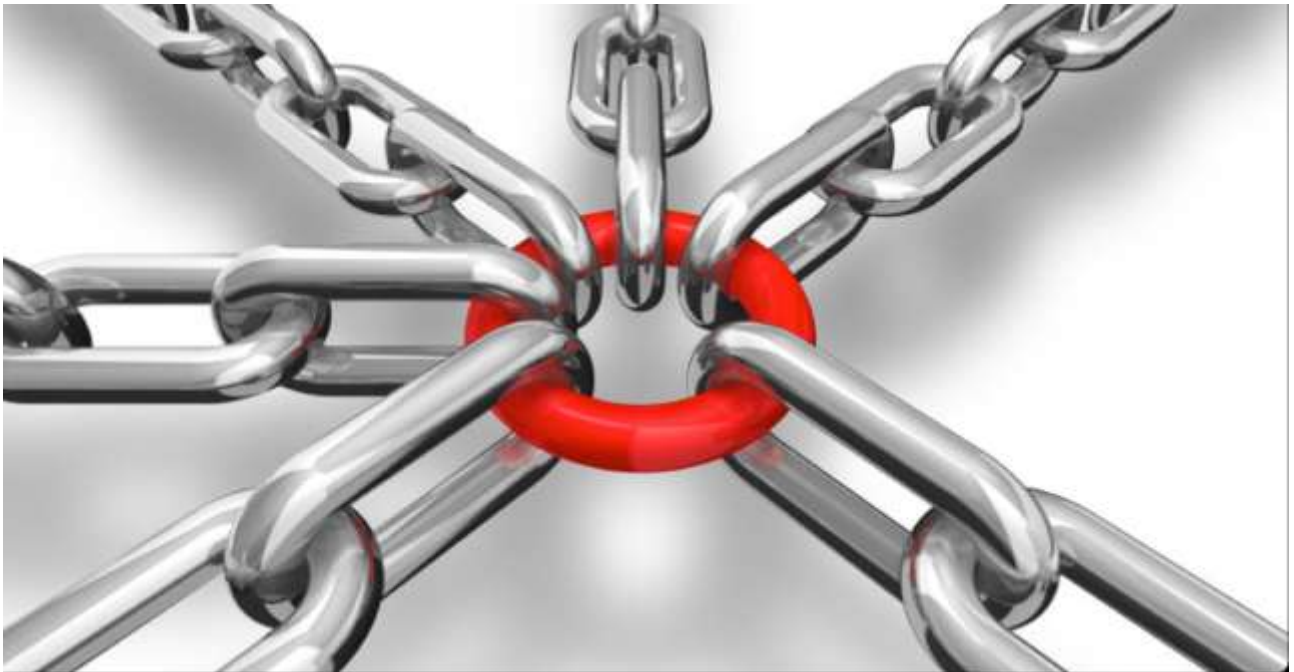
ET LEVENDE OG ARBEJDENDE MUSEUM

Formand for S/I Sillerup Mølle Willy Freese

2014

**Sillerup
Mølle**

www.sillerupmoelle.dk

S/I SILLERUP MØLLE MISSION, VISION OG ORGANISATION

ET LEVENDE OG ARBEJDENDE MUSEUM

S/I Sillerup Mølle blev stiftet 1. oktober 1984 og har nu eksisteret i 30 år. Siden 6. juni 1985, har støtteforeningen Sillerup Mølles venner vedligeholdt, kørt med, lavet kulturelle arrangementer og

formidlet vores fælles kulturarv til mange tusinde børn i børnehaver, skoler, plejehjem, foreninger og turister og andre mølle interesserede. En stor TAK til de aktive Mølle Venner.

Vores primære opgaver i fremtiden bliver at tilbyde at vedligeholde og køre med Sillerup Mølle, således som der skrevet i vedtægterne til Den selvejende Institution Sillerup Mølle.

§ 3

Institutionens formål er, til gavn og glæde for almenheden, at erhverve Sillerup Mølle, som et kulturmindesmærke. Institutionen vil alene, samme med andre, eller om nødvendigt ved overdragelse i videst muligt omfang sikre møllens restaurering og vedligeholdelse. Det er institutionens hensigt, at holde Sillerup Mølle driftsklar, og gennem aktiviteter omkring den, at styrke interessen for vindmøller og for møllerhåndværket.

At vedligeholde Sillerup Mølle og holde den driftsklar gennem levende og arbejdende aktiviteter og formidle en kulturarv for de mange grupper af børn og voksne, så de får læring og forståelse for møllehåndværket, historien, kulturen, grøn energi, bæredygtigt landbrug og fødevarerproduktion og fremover er med til at passe på vores jord, er et meget vigtigt læring og pædagogisk formål for Sillerup Mølle.

Jeg er som repræsentant for S/I Sillerup Mølle medlem af Destination Sønderjylland og Haderslev Erhvervsråd i samarbejde med Visit Haderslev turistforeningen, omkring en samlet markedsføring af alle de seværdigheder vi har i Sønderjylland og Haderslev Kommune.

Vi står over for en meget vigtig opgave:

1. Hvordan rekrutterer vi fortsat nye aktive mølle venner til at løfte opgaverne, som de er skrevet i vedtægterne?
2. Kan vi fremover skaffe de nødvendige penge til at vedligeholde og køre med Sillerup Mølle som en forening?
3. Hvad forventer den fremtidige turist af oplevelser, og vil de komme forbi Sillerup Mølle og ligge nogle penge?

4. Hvilke forventninger har vi givet Kulturstyrelsen, Augustinusfonden og A. P. Møler Fonden, som har bevilliget de første 2,9 millioner til fase 1? se bilag 1 fondsansøgning
5. Hvad siger du som mølleven og bestyrelsesmedlem af SMV og SISM til disse visioner og tanker om møllens fremtidige virke?

Dette dokument er et oplæg til diskussion i bestyrelserne og mølleforeningen, og jeg vil foreslå, at det bliver præsenteret til Sillerup Mølles Venners generalforsamling tirsdag den 13. maj kl. 19.30 på Sillerup Mølle.

Lad bare os få en åben snak om mit oplæg allerede nu og kom med dine tilbagemeldinger til mig om Sillerup Mølles fremtid og overlevelses muligheder!

De bedste mølle hilsner

Formand for S/I Sillerup Mølle

Willy Freese

Naffet 46

6100 Haderslev

Mobil: 20445374

Mail: b.w.freese@mail.tele.dk

Hjemmeside: www.sillerupmoelle.dk

S/I Sillerup Mølle
Sillerup Møllevej 35
6100 Haderslev

**Sillerup
Mølle**
www.sillerupmoelle.dk

Haderslev den 10.april 2014

Ansøgning om økonomisk støtte til renovering af Den Selvejende Institution Sillerup Mølle ved Haderslev i Sønderjylland

Sillerup Mølle ansøger hermed om støtte til realiseringen af udviklingsplanen for Sillerup Mølle **fase 2 og 3**. Realiseringen af alle udviklingsplanens faser beløber sig til ialt kr. 5.699.079, heraf har vi på nuværende tidspunkt indsamlet kr.2.900.000.

Møll museets formål er at fungere som et aktivt og levende arbejdende museum i lokalområdet og at formidle den sønderjyske møllehistorie og den møllehistoriske kulturarv i hele landsdelen. Møll museet er et værdifuldt bæredygtigt kulturmiljø, der samarbejder med Museum Sønderjylland, Haderslev Arkiv og Museumsforening, Skolemuseum i Over Lerte og Historisk Arkiv Haderslev. Det er et aktiv i lokalsamfundet til glæde for både lokale og landsdelen. Årligt kommer der ca. 4000 besøgende.

Udviklingsprojektet er opdelt i 3 faser:

Fase 1. Den planlagte renovering omfatter bl.a vinger og krøjbjælke

Møllen fik i september 2011 en skade på "bjørnen" som støtter mølleakslen. Resultatet er, at møllen ikke fungerer og skal repareres. I den forbindelse skal møllevingerne også udskiftes.

Fase 2. Derudover ønsker Den Selvejende Institution at renovere de fredede bygninger i anlægget, så enkelte uoriginale bygningsdele bliver ført tilbage til original stand år 1859. Et ønske er at etablere et

opvarmet helårs rum, et multihus, i møllens stald, lade og lofter til både undervisning, foredrag, kulturelle arrangementer og permanente udstillinger i forbindelse med kulturarvsformidling af den Danske og Sønderjyske møllehistorie.

Sillerup Mølle har Danmarks bedste bevarede dokument- og mølleværktøjssamling, der pt. ikke er mulighed for at vise frem. Dette ønsker vi løst ved indvendige termoglas facader, jord og gulvvarme og brandsikring, så det ikke griber ind i de mange fine originale bygningsdele.

Fase 3. At etablerer den gamle møllehave fra 1920 til 1940 i samarbejde med Dansk Haveselskab med fokus på Sønderjysk havekultur i denne periode. Se møllebogen s. 88 til 91

Vedlagt denne skrivelse er:

- Et notat til ansøgning fra Den selvejende Institution Sillerup Mølle,

  - Et ”udviklings og projekthæfte”, der beskriver de nødvendige og ønskede tiltag der er tænkt for Sillerup Mølle.

  - Vedtægter og en bog om møllen og mølleslægtens historie som Den Selvejende Institution fik udgivet i samarbejde med Historisk Arkiv for Haderslev Kommune i anledning af møllens 150 års jubilæum i 2009.

  - Regnskab 2013 for Den Selvejende Institution, samt Sillerup Mølles Venner – Den ”praktiske” forening ,der med mange aktive medlemmer sørger for møllens drift, vedligehold og formidlingen til de mange gæster, der kommer til møllen hvert år. Formidlingen omfatter både historien om møllerhåndværket, møllebygningernes teknik og funktion, de danske kornsorter og deres anvendelse, kulturhistorien om de danske møller samt mølleslægtens historie. ”Skoletjenesten” har hvert år besøg af ca. 2000 børn og unge fra børnehaver og skoler i hele Sønderjylland og de nærmeste kommuner mod nord. Derudover er der de ”almindelige” turister, foreninger og plejehjem, der kommer i hele sommerperioden.
- Kulturstyrelsen har på baggrund af dette materiale den 9. juli 2012 godkendt og givet tilsagn om tilskud på 500.000 kr. til renovering af vinger, krøbjælke og møllen indvendig.
- Augustinus Fonden har 11. marts 2013 givet kr. 200.000 i støtte til renovering af vinger.
- A. P. Møller Fonden har 10. marts 2014 bevilliget kr. 2.200.000 til renovering af møllen.

Restbeløbet som vi mangler for at kunne realisere udviklingsprojektet beløber sig på nuværende tidspunkt til kr. 2.799.079

Vi håber xxxxxxxxxxx vil se velvilligt på denne ansøgning.

Med venlig hilsen

Willy Freese

Formand for Den selvejende Institution Sillerup Mølle CVR-nr. 33126980

Naffet 46

6100 Haderslev

Mobil: 20445374

Mail: b.w.freese@mail.tele.dk

Bilag til ansøgningen

1. Notat til ansøgning fra Den selvejende Institution Sillerup Mølle
2. Udviklings og projekt hæfte for Sillerup Mølle
3. Vedtægter for Den selvejende Institution Sillerup Mølle og Sillerup Mølles Venner
4. Bogen om Sillerup Mølle 150 år
5. Regnskab 2013 for Den selvejende Institution Sillerup Mølle og Sillerup Mølles venner

Notat til ansøgning fra Den selvejende Institution Sillerup Mølle

Sillerup Mølle arbejder med formidling af den danske og sønderjyske møllehistorie. Udgangspunktet for denne formidling er den historiske ramme Sillerup Mølle, hvis bevarelse og restaurering er forudsætningen for formidlingen.

Sillerup Møllemuseum startede i 1985 med erhvervelsen af den gamle mølle og etableringen af fonden Den selvejende Institution Sillerup Mølle og støtteforeningen Sillerup Mølles Venner. Møllebygningen har siden 1985 været et levende og arbejdende møllemuseum i fuld drift med bagehus anvendt til kulturarvsformidling for børnehaver, skoler og turister, der ser korn blive til mel og brød som aktivt deltagende.

Bygningen, Sillerup Mølle indgår i et unikt fælles kulturmiljø med Gram Slot, Skole Museum i Over Lerte, Tørning Mølle og Haderslev Museum om et fælles samarbejde om at formidle denne kulturarv.

Den selvejende Institution Sillerup Mølles tanker og mål for de kommende år er beskrevet i museets renoverings og udviklingsplan. *Se bilag 2*

Den selvejende Institution Sillerup Mølle har et formaliseret samarbejde med Museum Sønderjylland – og Museum Sønderjylland har en repræsentant i bestyrelsen direktør Orla Madsen. Haderslev Bygningsbevarings Forening har også en repræsentant arkitekt Stephen Valentin Jensen. Arkiv og Museums forening Haderslevs formand Hans Åge From sidder i Sillerup Mølle Venners bestyrelse. Samarbejdet skal blandt andet være med til at sikre en høj faglig kvalitet i det arbejde der udføres.

Vores primære indsats – efter restaureringen af møllebygningen - går i de kommende år ud på, at renovere den oprindelige stald lade bygning fra 1859 med et multihus i bygningerne til udstillinger og arrangementer hele året, og genskabelsen af mølleboligens skorsten, paptag og mølleboligens oprindelig indretning med møbler og inventar– og vi har valgt at prioritere en tilbageføring til 1859, hvor Sillerup Mølle blev indviet 1. oktober.

Den selvejende Institution Sillerup Mølle og støtteforeningen Sillerup Mølles Venner har siden 1985 ydet en meget stor frivillig arbejdsindsats til bevarelse af Sillerup Mølle, holde den i driftsklar stand og lavet et flot stykke kulturarvs- og formidlingsarbejde.

Mht. indretningen af den gamle møllebolig vil det ud fra anvendelsesmulighederne og formidlingen være hensigtsmæssigt at koncentrere indretningen, så den svarer til anvendelsen i 1920'erne og frem til 30. juli 1983, hvor den sidste møller Thomas Freese døde– dels fordi vi kan verificere den periode, og dels fordi vi undervisningsmæssigt stiler efter at formidle denne periode til museets gæster – både voksne og skoleelever. Det er vores oplevelse, at der ved valget af denne periode er særlige muligheder for at skabe bro mellem fortid og nutid – især med den særlige indgangsvinkel, der er i Sønderjylland.

Sammenlagt udgør den økonomiske udfordring for udviklingsplanen følgende:

Fase 1. 1859 møllebygningen inkl. vinger	kr. 2.978.640
Fase 2. 1859 mølleboligen, stald, lade og multihus	kr. 2.472.579
Fase 3. 1920 til 1940 møllehaven	<u>kr. 247.860</u>
I alt	kr. 5.699.079

Se budget s.9 i bilag 2

Den selvejende Institution Sillerup Mølle kan i fremtiden sikre driftsomkostningerne gennem helårs aktiviteter som en moms registreret virksomhed med indtægter fra salg fra vores, cafe, museumsbutik, udlejning af møllebolig til ferie formål, udlejning af multihuset til foredrag, musik, virksomheds konferencer og kurser. Undervisning og læring gennem særlige aktivitetsdage for skolebørn omkring bygning og konstruktion med genbrugsmaterialer og LEGO og turister– f.eks i tilknytning til udvidet skole tjenste, Dansk Mølledag, Høstmølledage, julearrangement og gennem støtten fra museets Vennekreds. Museets udvikling og aktivitetsniveau vil også i fremtiden være båret af alle de frivilliges indsats og engagement.

Museets virke vil heller ikke i fremtiden kræve lønnede medarbejdere – men medarbejdere der er rundet af den store kreds af frivillige medarbejdere. Vi har her et meget stort potentiale, som ikke er udnyttet til fulde. Der kunne også være en mulighed i at få en drifts overenskomst med Haderslev Kommune og hjælp til at holde møllehaven og slå græs. Samtidig kunne der søges om at S/I Sillerup Mølle får status efter paragraf 8a i skatte lovgivningen, der gør det muligt at skatteydere kan donerer op til kr. 14500 til Sillerup Mølle om året og trække det fra på deres selvangivelse.

Den selvejende Institution Sillerup Mølle indgår derudover meget gerne i sikringen af den danske møllehistorie på landsplan.

Der er konstant over 200 medlemmer i Sillerup Møllens Venner, heraf ca. 30 personer, der arbejder som kustoder, som arkiv- og registreringsmedarbejdere, som reparationsmedarbejdere og vedligehold, med PR, hjemmeside. På forskellig vis udfører de frivillige arbejde der svarer til 3 fuldtidsansatte på årsbasis.

Besøgstallet ligger nu på godt 4000 personer – målet er i løbet af de kommende år at øge besøgstallet til 6000 – først og fremmest ved en forøgelse af antallet af besøg af børnehaver, skoleelever, foreninger og turister.

Sillerup Mølle 1859

Rundt om møllen

ORGANISATION

DEN SELVEJENDE INSTITUTION SILLERUP MØLLE

Blev stiftet på Sillerup Mølle den 1. oktober 1984 med fig. formålsparagraf:
 • Institutionens formål er, til gavn og glæde for områdets borgere, at erstatte Sillerup Mølle, som et kulturmindeområde. Institutionen vil alene, sammen med andre, alle om nødvendigt ved overdragelse i videst muligt omfang sikre møllens restaurering og vedligeholdelse. Det er institutionens hensigt, at holde Sillerup Mølle driftklar, og gennem aktiviteter omkring den, at styrke interessen for vindmøller og for møllehåndværket.

Formål for Sillerup Mølle

- Sillerup Mølle bevares som et kulturmindeområde.
- Sillerup Sillerup Mølle er et aktivt levende og arbejdende museum.
- Sillerup Sillerup Mølle holdes driftklar og gennem aktiviteter styrke interessen for vindmøller og møllehåndværket.
- Sillerup Sillerup Møllens restaurering og vedligeholdelse skal sikres.
- Sillerup Sillerup Mølle vil sikre et generatørenskeft, hversyning og oplæring af nye aktive medlemmer, der kender til Sillerup Møllens historie, funktioner og være i stand til at kunne fortælle om, køre med og vedligeholde møllen.

Bestyrelsen består af syv medlemmer. Fire medlemmer fra Haderslev Byrådgiverforening, et medlem fra Haderslev Kommune, et medlem fra Haderslev Museums bestyrelse og et medlem fra mølleslagten Frøese.
 Bestyrelsen er økonomisk og juridisk ansvarlig for Sillerup Mølle.

SILLERUP MØLLENS VENNER

Blev stiftet den 6. juni 1985.
 • Foreningens navn er Sillerup Møllens Venner. Foreningens formål er at støtte Den selvejende Institution Sillerup Mølle med henblik på genopbygning og drift af møllen.

Bestyrelsen består af fem medlemmer som sammen med de aktive medlemmer står for planlægning, gennemførelse af arrangementer og aktiviteter gennem året, og alt vedligeholdelsesarbejde omkring møllen.

MØLLEGRUPPER

- Vinger, kværne, okse, kornhjul og sigte.
- Motorhus, opstart, smøring, reparation og vedligeholdelse.
- Ovnhus, oprunding, bageopskrifter og hele bageprocessen.
- Træværk og murværk, malle, kalle, reparation og vedligeholdelse.
- Kustode og rundviser, der kan fortælle på dansk, tysk og engelsk. Fremstille oplysende materialer og pjecer. Opbygge en skole og udtogende rundvisning for børn og voksne. Hvordan laver vi en salvgørdning i møllen på ovennævnte tre sprog?
- Medhjælper- og servicevalg som forbræder, kløfter, gømselbær og serverer ved arrangementer og besøg til børnehaver, skoler m.fl.

GRUPPENS FUNKTION

- Gruppen vælger selv en tovholder for to år af gangen, som kaller gruppens medlemmer sammen for at afholde møder, og hvordan de vil løse områdets funktioner og arbejdsopgaver.
- Gruppen sørger for områdets reparation, vedligehold og at det er i driftklar og sikkerheds-mæssigt forvaret til sæsonens start, og at de har folk til arrangementerne, start, og på de fire folk til arrangementerne.
- Gruppen skal altid søge nye medlemmer til at lære nye op.
- Gruppemedlemmer kan være medlemmer i flere møllegrupper.
- Der kan hentes hjælp og økonomi i møllens bestyrelse til udførelse af arbejdet, eller i de andre grupper.
- Gruppens refererer til Sillerup Sillerup Møllens Venner og Den selvejende Institution Sillerup Møllens formand.
- Gruppens mødes som minimum en gang om året med formandene for møllen for at drøfte gruppens arbejde, sommerarrangementer og udvikling. Det gøres på mølleslædsdagen.

MØLLEKULTUR

Det er lysten, glæden, interessen, kammeratskabet og fællesskabet, der er grundlaget for at folk vil bidrage og aktivt deltage i arbejdet omkring møllen som frivillig og ulønnet medarbejder.

Nærmere oplysninger hos
 Formanden for Den selvejende Institution Sillerup Mølle,
 Willy Frøese
 Nørre 46 4100 Haderslev
 TE: 74523223 b.w.frøese@mail.simo.dk
 www.sillerupmoelle.dk

Sillerup
 Mølle
 www.sillerupmoelle.dk

HISTORISK
 ARKIV for
 HADERSLEV
 KOMMUNE
 www.historiskarkiv.dk

SILLERUP MØLLES VENNER

Vagn Rasmussen og Klaus Eggars Hansen vidæfilmer genopstillingen af vingeene på Sillerup Mølle, april 1994.
Foto: Katina L. Borggaard.

Billedbilet
Foto

Billedbilet
Foto

Hans Christian Frøese

Ejnar Ellegaard

Hans Christian Kahler

Arne Brønson

Christian Lei Wibfang

Formænd for Sillerup Møllens Venner

1985 Hans Christian Frøese, Lunderskov
1985-1987 Ejnar Ellegaard, Sillerup
1987-1989 Hans Christian Kahler, Fjlsstrup
1989-1993 Arne Brønson, Sillerup
1993- Christian Lei Wibfang, Fjlsstrup

Året 2009 er et ganske særligt år for Sillerup Mølle. Sillerup Mølle fejrer sin 150 års fødselsdag lørdag søndag den 20. og 21. juni, hvor den 21. juni er den landsdækkende Dansk Møllefest.

For mere end 150 år siden den 1. oktober 1859 blev Sillerup Mølle taget i brug og har uafbrudt fungeret som møllen frem til 30. juli 1983, hvor den sidste møller, min farbror Thomas Frøese døde.

Inden Thomas døde, havde Selskabet til Bevarelse af Gamle Bygninger i Hadsten og dennes formand Klaus Eggars Hansen gennem flere år talt med Thomas om, hvordan det kunne være muligt at skaffe penge til nye være, renovering af møllehøsten og få en ny skrivelse sat op. Afstanden med Thomas var at lave Sillerup Mølle til en selvejende institution, så det var muligt at skaffe penge til en renovering af møllen. Erfaringen viste, at det var svært om næsten umuligt at skaffe penge til en privatiseret mølle, og det var uden held forsøgt siden i 1960'erne. Thomas kunne så foreslå drive mølleren og være en lydig kusinde for besøgende gæster lige så længe, han levede. Men sådan skulle det ikke gå, eftersom Thomas Frøese døde i juli 1983. Thomas, som var ungkarl, efterlod mælleværten til sine søskende, der forhandlede videre med Klaus Eggars Hansen om at lave Sillerup Mølle til en selvejende institution. Der var mange overvejelser og belymninger lokalt og i familien Frøese om, hvordan Sillerup Mølle nu skulle laves videre, og hvilket ejerskab og organisation nu ville være rigtig, for at møllen kunne bevares, og Frøesestegen stadig kunne have en tilknytning til Sillerup Mølle, som havde været i Frøese slægtens eje siden 1862, hvor min tipoldefar Wilhelm Frøese købte den.

Resultatet blev, at Willy Frøese købte møllehuset med stald, lade, landbrugsmaskiner og 6,5 hektar god jord. Selvfølgelig med tilhørende murværk og omfavnelse til bredning blev udstykket fra matriklen og solgt for 1.000 kr. til Dan Selvejende Institution Sillerup Mølle, hvor Klaus Eggars Hansen blev formand, og Willy Frøese blev Frøese-familjens repræsentant i bestyrelsen og sekretær. I institutionens vedtægter var det sikret, at familien havde en perma-

nent plads i bestyrelsen valgt blandt familiens medlemmer, og det blev Willy Frøese, som havde valgt at bo der og drive landbruget videre og være aktiv i bevarelsen og aktiviteterne omkring Sillerup Mølle.

Den 1. oktober 1984 lå vedtægterne klar, og stiftelsen af Dan Selvejende Institution Sillerup Mølle skete på møllens 125 års fødselsdag. Da det blev bekendtgjort, at nogen ville gøre Sillerup Mølle i stand, valgte der stor glæde på øgen, og folk spurgte interesse om sagen og tilbød deres hjælp.

Den naturlige reaktion på en sådan folkelig opbakning var at danne en stiftelse. I foråret den 21. maj 1985 blev der indbudt til stiftelses generalforsamling på møllen, og Sillerup Møllens Venner var derfor en realitet med min far Hans Christian Frøese som den første formand og jeg selv som kasserer og sekretær, derudover sad Hans Aaga From, Karen Bøge Hansen og Arne Brønson i bestyrelsen. Den 6. juni 1985 blev der på en ekstraordinær generalforsamling vedtaget og underskrevet Sillerup Møllens Venners vedtægter, udformet af advokat Peter Meyer, som sad i Dan Selvejende Institution Sillerup Møllens bestyrelse sammen med Selskabet til Bevarelse af Gamle Bygninger i Hadsten. Desværre døde min far og vores formand Hans Christian Frøese den 22. august 1985.

At stifte en stiftelse var noget der klagede, vi har gjort. Det rum ryttede i det år, at da nu 160 medlemmer mod deres årlige koning på 50 kr. hjælper møllen med at klare betalingen til forsikringer, el og materialer til vedligeholdelse og derudover stiller deres arbejdskraft til rådighed på møllearbejdsdage til f.eks. kalkning og maling af møllen. De skaber en god kammeratlig stemning omkring arbejdet og udbreder kendskabet til møllens historie og dens kulturelle aktiviteter.

Sillerup Møllens Venner er som stiftelse en frivillig organisation, i alle aktiviteter, i vedligeholdelse, og i at møllehåndværk og -kultur bliver bragt videre til kommende generationer. I 2008 var 1.700 børnehaver og skolebørn samt 2.500 turister, ude at se komer blive til mel og brød.

Takst: Willy Frøese.

Billedbilet
Foto

Billedbilet
Foto

Billedbilet
Foto

Billedbilet
Foto

Sillerup Mølle

www.sillerupmoelle.dk

HISTORISK
ARKIV OG
MØLLELEV
KOMITÉ

www.historiskarkiv.dk

Historien om Sillerup Mølle

Møllefrihed var siden reformationsen et arvbrud, der var underlagt forskellige påbud og restriktioner. En af ordningerne var, at ingen måtte lade en mølle opføres uden kongens tilladelse. Denne anordning kaldes den privilegerede mølle, hvor der, at bygge en ny mølle eller at forbedre en eksisterende, krævede en kongelig bevilling - et privilegium.

For at sikre at møllejeren kunne betale sin skat, der var baseret på møllejeren forventede indkomst, garanterede det privilegerede mølleprivilegium en tilstrækkelig kundekreds og dermed også muligheden for at betale sin skat.

For bonden betød disse faktum, at der kunne være lang vej til møllen.

Møllevængen påbed bonden, hvilken mølle han skulle bruge til sin kommod og hvor uden hvil givet anledning til magt bevæl og besvær for bondene.

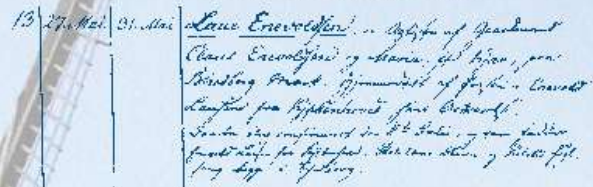
En fri konkurrence i møllefrihed ville hurtig have ødelagt virksomheden for en upopulær og inkompetent mølle, men møllevængen sikrede altid møllejeren en fast kundekreds uanset møllejeren kvalifikation.

I Kongeriget liberaliseredes mølle-erhvervet med ophævelsen af møllevængen i 1853. I Hærudgæmmene Slesvig og Holsten var mølleerhvervet langt strengere reguleret end i Kongeriget. Selvom vængsmølleerhvervet blev ophævet 1. januar 1853 blev det først afviklet over en længere

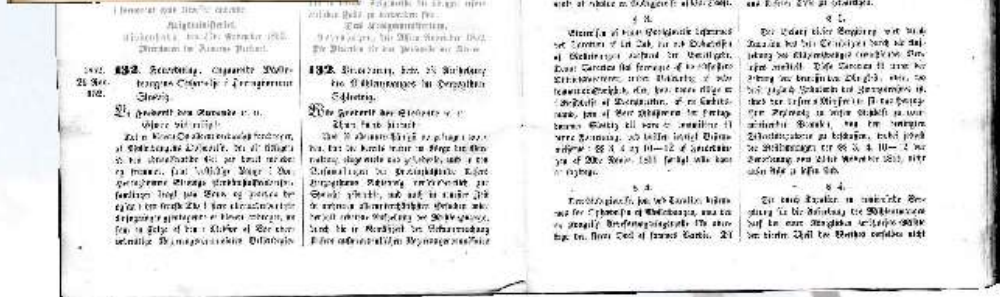
tidspænde og først afskaffet med indførelsen af møllelovgivning efter 1864, da Slesvig kom under preussisk lovgivning.

H.I. Staal fik bevilling til at opføre en mølle i Sillerup distrikt, men opgav hurtigt det umulige mølleprivilegium og søgte, hans franskrædske stadsbevillingen søgte han for 2100 rdl. til den unge Loue Envedsdan.

I Kirkbogen finder vi Loue Envedsdans fødsel. Han blev født den 27. maj 1822, som søn af gårdmand Claus Envedsdan og Maria Envedsdan, født Kjør, på Skodborg Mark og hjemmedøbt få dage efter fødslen den 31. maj. I en tidlig alder miste han sin far og blev sat i pleje hos sin foster.

Den 21. november 1852 udkom lov nr. 132, der ophævede den besværlige møllelovgivning med lovfra 1. januar 1853. Men loven trådte først i kraft med indførelsen af møllelovgivningen efter 1864. 81 ophævede møllevængen, og 82 bestemte, at der var i bestidelse af møllelovgivningen, kunne forrentes en godtgørelse.

Opførelsen af Sillerup Mølle blev et familieføreløgende Køberens af H.I. Staal's erhvervsbevilling koncession var den kun 26-årige Loue Envedsdan. Loue Envedsdan var født på Skodborg Mark den 27. maj 1822 som søn af gårdmand Claus Envedsdan og Maria Envedsdan, født Kjør. Skodborg var dengang grænsebyst mellem kongeriget og hertugdømmet Slesvig, og flere af den unge Loues slægtninge var kommandanter på stedet og hers, og de stod jævnligt fadder til hinandens børn. Loue var kun om 6 år, da hans forældre og aftenmoderen med fire ukonfirmerede sønner. Der var tydeligt, at i sin tidlige situation trådte der lokale netværk sammen, og de fire drenge blev placeret rundt omkring på lands og hers, og de stod jævnligt fadder til hinandens børn. Loue var kun om 6 år, da hans forældre og aftenmoderen med fire ukonfirmerede sønner. Der var tydeligt, at i sin tidlige situation trådte der lokale netværk sammen, og de fire drenge blev placeret rundt omkring på lands og hers, og de stod jævnligt fadder til hinandens børn.

Loue Envedsdan købte koncessionen til at bygge en mølle i Sillerup distrikt af H.I. Staal den 19. oktober 1858, og søgte efter ansøgning om Den kongelige Ministerium for Hærudgæmmet Slesvig om, at bevillingen måtte blive overført i hans navn, hvilket blev besluttet den 14. januar 1859.

Tre måneder senere købte Loue Envedsdan så et jordstykke på godt 5 rdl. land kaldet Skovskifshave i Sillerup af gårdlæjer Hans Rovm. Grundens kasse var 4.000 rdl., som blev talt i Haderslev by og Omegns Sparokasse med fasseren som kassefører. Allerede inden købekontrakten

blev underskrevet, havde Loue Envedsdan skrevet og søgt Haderslev Amt om tilladelse til at opføre en vejmølle 60 oden (37,7 m) fra vejen til Fjalerup og 40 oden (25,1 m) fra vejen til Orby. I løbet af 10. februar 1859 krævede Haderslev Amts Østerr Husfoged (der midlertidigt) at møllestakke ligge 80 oden (50,2 m) fra de omvandede veje. Når myndighederne generelt ønskede at få vindmøllerne væk fra vejene, skyldes det, at skøjter fra de drændevinger kunne strømme hvide med løbskørsel til følge.

Foto: Lisa Andersen PFF

Sillerup Mølle

www.sillerupmølle.dk

HISTORISK ARKIV for HADERSLEV KOMMUNE

www.historiskarkiv.dk

